

Signalizácia v ochrane rastlín – invázne buriny (1).

Významnou skupinou burín, ktorá nespôsobuje problémy len poľnohospodárom, ale je významná pre všetkých obyvateľov, sú invázne buriny. Podľa zákona 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov sú invázne druhy tie, ktoré sa samovoľne šíria a vytláčajú pôvodné druhy z ich prirodzených biotopov a znižujú biologickú rozmanitosť. Invázne druhy je zakázané dovážať, držať, pestovať, rozmnožovať, obchodovať s nimi, ako aj s ich časťami alebo výrobkami z nich, ktoré by mohli spôsobiť samovoľné rozšírenie invázneho druhu. Vlastník (správca, nájomca) pozemku je povinný odstraňovať invázne druhy zo svojho pozemku a o pozemok sa starať takým spôsobom, aby zamedzil opätovnému šíreniu invázných druhov. Invázne druhy rastlín je potrebné odstraňovať hneď v počiatočnom štádiu ich výskytu na lokalite, keď je ich odstraňovanie najefektívnejšie. O spôsoboch ničenia invázných druhov rastlín rozhodujú najmä spôsoby ich rozmnožovania (vegetatívne, generatívne alebo obojaké), početnosť na lokalite (výskyt jednotlivý, skupinový, masový, monokultúra), charakter a situovanie stanovišťa (najmä rovina, svah, blízkosť toku, typ pozemku), ohrozenosť a veľkosť lokality, ako i ďalšie biologické vlastnosti druhu.

Podľa vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov v znení vyhlášky č. 173/2011 Z. z. je zoznam invázných druhov rastlín nasledovný:

1. **Pohánkovec (krídlatky) – *Fallopia* spp. (syn. *Reynoutria*)**, rozmnožujú sa vegetatívne. Patrí sem pohánkovec japonský (*Fallopia japonica*), pohánkovec český (*Fallopia x bohemica*), pohánkovec sachalínsky (*Fallopia sachalinensis*).
2. **Slnečnica hl'uznatá (topinambur) – *Helianthus tuberosus***, rozmnožuje sa vegetatívne aj generatívne.
3. **Netýkavka žliazkatá – *Impatiens glandulifera***, rozmnožuje sa vegetatívne aj generatívne.
4. **Zlatobyľ kanadská – *Solidago canadensis***, rozmnožuje sa vegetatívne aj generatívne.
5. **Zlatobyľ obrovská – *Solidago gigantea***, rozmnožuje sa vegetatívne aj generatívne.
6. **Ambrózia palinolistá – *Ambrosia artemisiifolia***, rozmnožuje sa rozmnožuje sa generatívne.
7. **Bolševník obrovský – *Heracleum mantegazzianum***, rozmnožuje sa rozmnožuje sa generatívne.

Mechanické spôsoby odstraňovania sa uplatňuje najmä pri ojedinelom alebo maloplošnom výskytu druhu na lokalite alebo pri výskytu druhu v ochranných pásmach vôd alebo v chránených územiach:

- **Vykopávanie** je vhodné pre všetky druhy invázných burín. V prípade druhov rozmnožujúcich sa vegetatívne aj generatívne je výkop potrebné realizovať v období pred ich kvitnutím. V prípade druhu bolševník obrovský je nevyhnutné vykopať hlavu koreňa, pričom výkop sa musí realizovať do minimálnej hĺbky 20 cm. V prípade druhov pohánkovec a slnečnica hl'uznatá je potrebné výkop realizovať tak, aby v zemi nezostali zvyšky koreňov, z ktorých je rastlina schopná v pôde regenerovať.
- **Vytrhávanie** je vhodné na odstraňovanie semenáčikov rastlín a mladých rastlín na lokalitách s výskytom druhov rozmnožujúcich sa vegetatívne aj generatívne okrem pohánkovca.
- **Pastva** je vhodná na lokalitách s výskytom druhov rozmnožujúcich sa vegetatívne aj generatívne okrem pohánkovca. Pastvou hovädzieho dobytku, oviec alebo kôz sa odstraňuje vegetatívna fáza vývoja rastlín a mechanicky sa odstraňujú koreňové púčiky i celé rastliny. Pastvou sa početnosť jedincov na lokalite znižuje, ale bez použitia aj

d'alších spôsobov k ich úplnému odstráneniu nedochádza. Pastva sa neodporúča vo fáze tvorby semien druhu boľševník obrovský, pretože pasúce sa zvieratá roznášajú semená na svojich telách alebo trusom, a tým prispievajú k jeho ďalšiemu rozširovaniu na lokalite.

- **Orba** je vhodná na poľnohospodársky využívaných stanovištiach pre druhy rozmnožujúce sa vegetatívne aj generatívne, okrem pohánkovca. Porast je potrebné poorať v období pred kvitnutím. Po orbe je nevyhnutné osiať plochu konkurenčne silnejšími druhmi ako ozimná raž alebo jačmeň jarný. V prípade druhu ambrózia palinolistá sa odporúča osiatie plochy lucernou siatou alebo mätonohom trvácim.
- **Kosenie a mulčovanie** je vhodné pre všetky druhy. Porast je potrebné pokosiť a pomulčovať pred kvitnutím. Vhodné je opakované kosenie a mulčovanie v priebehu sezóny.
- **Sekanie** – tento spôsob je možné použiť pre druh boľševník obrovský. Sekanie rýľom sa musí vykonávať pod pôdnym povrchom, kde sa nachádzajú koreňové rozmnožovacie púčiky. Preseknutie rastliny na úrovni alebo tesne pod povrchom je neúčinné a nezabráni regenerácii rastu. Sekanie je potrebné vykonávať v období tvorby ešte nezrelých zelených semien, keď môže byť rastlina po takom zásahu odstránená celá.
- **Orezávanie a odstihávanie súkvetí a súplodí** – tento spôsob je možné použiť pre druh boľševník obrovský. Realizuje sa na kvitnúcich jedincoch a po odkvitnutí rastliny približne v štádiu tvorby zelených semien. Potrebné je dbať, aby semená pri manipulácii s nimi nevypadávali. Súkvetie a súplodie je po odstránení potrebné spáliť. Zrezaním alebo odstihnúť súkvetia a súplodia jeden až dva razy za vegetačné obdobie sa zníži celková vitalita rastliny. Pretože rastliny môžu vytvoriť náhradné menšie súkvetie a následne aj súplodie, je taký zásah potrebné niekoľkokrát za rok zopakovať.

Chemický spôsob odstraňovania sa uplatňuje najmä pri veľkoplošných výskytoch druhu v čase najväčšej tvorby listovej plochy. Na odstránenie rastlín možno využiť povolené prípravky na ochranu rastlín (herbicídy). Zvyčajne je potrebné vykonať opakovanú aplikáciu po ďalšom vzídení nových jedincov. Chemický spôsob odstraňovania je vhodný pre všetky druhy invázných rastlín. V prípade druhov rozmnožujúcich sa len vegetatívne (pohánkovce) je vhodné ponechať rastlinu počas vegetačného obdobia bez zásahu a chemický postrek aplikovať na jeseň do príchodu mrazov. Ošetrovaný porast je potrebné ponechať cez zimu premrznúť a potom odstrániť. Pri druhoch s hrubšou stonkou možno využiť aj metódu vpichu koncentrovaného prípravku do stoniek (injekčná metóda).

Kombinovaný spôsob odstraňovania – uplatňuje sa predovšetkým na plošne rozsiahlych, vysokých a hustých porastoch, kde samotná chemická aplikácia už nie je účinná. Najskôr sa porasty mechanicky odstránia (vypílením, zrezaním, vysekaním alebo kosením) a na regenerujúce časti rastlín sa aplikuje vhodný prípravok na ochranu rastlín. Kombinovaný spôsob odstraňovania je vhodný pre druhy invázných rastlín rozmnožujúce sa vegetatívne aj generatívne okrem pohánkovca.

Pripomínam, že burina pohánkovec ovíjavý (*Fallopia convolvulus*), vyskytujúca sa na poliach, nepatrí medzi invázne buriny!

V Topoľčanoch, 19.11.2012
Ing. Alena Škuciová
ÚKSÚP OOR Topoľčany